

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025



IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 50 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.



IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.



MUNDARIJA

BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	



BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Safarov Sanjar Ravshan o'g'li

Bank moliya akademiyasi magistranti

E-mail: sanjarsafarov001@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tadqiqot ishining asosiy yo'nalishi – aktivlar tushunchasi, uning zamonaviy tijorat banklari faoliyatidagi roli va o'rni, banklardagi aktivlar rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari, afzalliklari va kamchiliklari, hamda bank aktivlarning rivojlantirishda uchraydigan ba'zi muammolar o'rganib chiqilgan va bu muammolarni hal etish uchun ba'ze amaliy taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Aktiv, passiv, kapital, tahlil, statistik, matematik modellash, empirik tahlil, risklarni boshqarish, moliyaviy barqarorlikni, tijorat banklari, boshqarish strategiyalari, metod, ilg'or tajriba.

Abstract. The main focus of this research work is the concept of assets, its role and place in the activities of modern commercial banks, the main directions, advantages and disadvantages of asset development in banks, as well as some problems encountered in the development of bank assets, and some practical suggestions and recommendations are given to solve these problems.

Key words: Assets, liabilities, capital, analysis, statistical, mathematical modeling, empirical analysis, risk management, financial stability, commercial banks, management strategies, method, best practice.

Аннотация. Основное внимание в данной исследовательской работе уделяется понятию активов, их роли и месту в деятельности современных коммерческих банков, основным направлениям развития активов банков, их преимуществам и недостаткам, а также некоторым проблемам, возникающим при развитии банковских активов, и даются практические предложения и рекомендации по их решению.

Ключевые слова: Активы, пассивы, капитал, анализ, статистика, математическое моделирование, эмпирический анализ, управление рисками, финансовая устойчивость, коммерческие банки, стратегии управления, методы, передовой опыт.

KIRISH

Bugungi iqtisodiy taraqqiyot sharoitida bank tizimining barqaror faoliyat yuritishi, resurslardan oqilona foydalanish va moliyaviy xavflarni minimallashtirish masalalari eng muhim yo'nalishlardan biri sifatida ko'rilmogda. Xususan, tijorat banklarining moliyaviy holatini mustahkamlash, daromadlarni oshirish va kapital yetariligin ta'minlashda aktiv va passivlarni samarali boshqarish jarayoni katta ahamiyatga ega bo'lmoqda. Shu nuqtayi nazardan, ushbu sohadagi boshqaruv mexanizmlarini chuqur tahlil qilish va takomillashtirishga qaratilgan ilmiy izlanishlar o'z dolzarbligini yo'qotmayapti.

Bank balansining har ikki tarkibiy elementi – aktivlar va passivlar – o'zaro bog'liq bo'lib, ularning uyg'un boshqaruvi orqali bankning rentabelligi, likvidligi va moliyaviy mustahkamligi ta'minlanadi. Bunda aktivlarning sifati, passivlarning tarkibi va muddati, shuningdek, kapitalning to'g'ri taqsimlanishi asosiy omillar hisoblanadi. Shu sababli, ushbu boshqaruv jarayonini ilmiy asosda o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash va ilg'or tajribalarni o'zlashtirish bugungi bank sektorining eng muhim masalalaridan biridir.



MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI.

Bank passiv operatsiyalari deb banklarning moliyaviy resurslarini hosil qilish bilan bog'liq barcha faoliyatlari tushuniladi. Bu operatsiyalar tijorat banklarining passivlari va aktiv-passiv hisobvaraqlaridagi mablag'larni ko'paytirishga xizmat qiladi. Passiv operatsiyalar yordamida tijorat banklari o'zining kredit va investitsiya faoliyatlarini moliyalashtirish uchun zarur bo'lgan resurslarni shakllantiradi. Iqtisodchi olim Sh.Z. Abdullaeva (2017) o'z tadqiqotida passiv operatsiyalar banklarning moliyaviy bazasini kengaytirishda hal qiluvchi vosita ekanligini ta'kidlab, ular orqali banklarning pul mablag'lari hajmining oshishini tasdiqlaydi. Shuningdek, U. Azizov, T. Karaliyev va T. Boboqulov (2016) passiv operatsiyalarning bank faoliyatida tutgan o'rni va ular orqali kredit resurslarini shakllantirishdagi muhimligini alohida ko'rsatganlar.

Piter Rouz (1997) esa tijorat banklari faoliyatida eng muhim xavf sifatida foiz riskini ajratib ko'rsatadi. Foiz stavkalaridagi o'zgarishlar bankning daromadlariga, shuningdek uning aktivlari, passivlari va kapitalining qiymatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu riskni kamaytirish uchun moliyaviy vositalarni xedjerlash, ya'ni foiz opsiylari, fyucherslar va svoplar yordamida himoyalaniish zarur hisoblanadi.

AQShlik professor J. Sinki (2017) o'z tadqiqotida ta'kidlaganidek, tijorat banklarining har bir faoliyat sohasida aniq strategik rejalar ishlab chiqilishi zarur bo'lib, bu rejalar bank aktivlarining rentabelligi va risk darajalari o'rtasida uyg'unlikni ta'minlashga qaratilgan bo'lishi kerak.

Moiseev S.R. (2021) fikricha, ba'zi davlatlarda, xususan Shvetsiya va Rossiyada, Markaziy banklar kundalik kreditlarni foizsiz, ammo qimmatli qog'ozlar garovi evaziga taqdim etmoqda. Ushbu amaliyot milliy to'lov tizimining barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Maqolada tahlil qilingan mavzuga oid xorijiy va mahalliy ekspertlarning qarashlari, ular tomonidan taklif etilgan izlanishlar o'rganildi, muallif tomonidan ishlab chiqilgan tavsiya va takliflarda induksiya va deduksiya, guruhlash, qiyosiy taqqoslash, statistik va dinamik tahlil kabi usullardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2024-yil davomida Markaziy bank tomonidan bank tizimi faoliyatida moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlarini maqbul darajada bo'lishini ta'minlash hamda tashqi iqtisodiy jarayonlar orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlarning salbiy ta'sirlarini yumshatish va banklar bardoshligini ta'minlashga alohida e'tibor qaratildi. Bunda, tijorat banklari faoliyati doimiy ravishda turli ssenariylarda stress testlardan o'tkazilib kelgusida ularning kapitali va likvidligiga bo'lgan xatarlarni kamaytirish choralari ko'rib borildi. Mazkur stress-testlar natijalaridan kelib chiqib, tijorat banklari moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan barcha chora-tadbirlar o'z vaqtida va sifatli amalga oshirilishi ta'minlandi. Tavakkalchilikka asoslangan bank nazoratini takomillashtirish maqsadida 2024-yilning noyabr oyida Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi ko'magida Moliyaviy sektorni baholash dasturi (FSAP) o'tkazilib, bunda banklar faoliyatini nazorat qilish tizimi Bazel talablariga muvofiqligi baholandi. Baholash natijalariga ko'ra dastlabki xulosalar va tavsiyalar yuzasidan Markaziy bankda:

- banklarning boshqaruv kengashlari va ichki audit xizmatlarining bankning moliyaviy holati yuzasidan hisobotlarini davriy ravishda muhokama qilib borish;

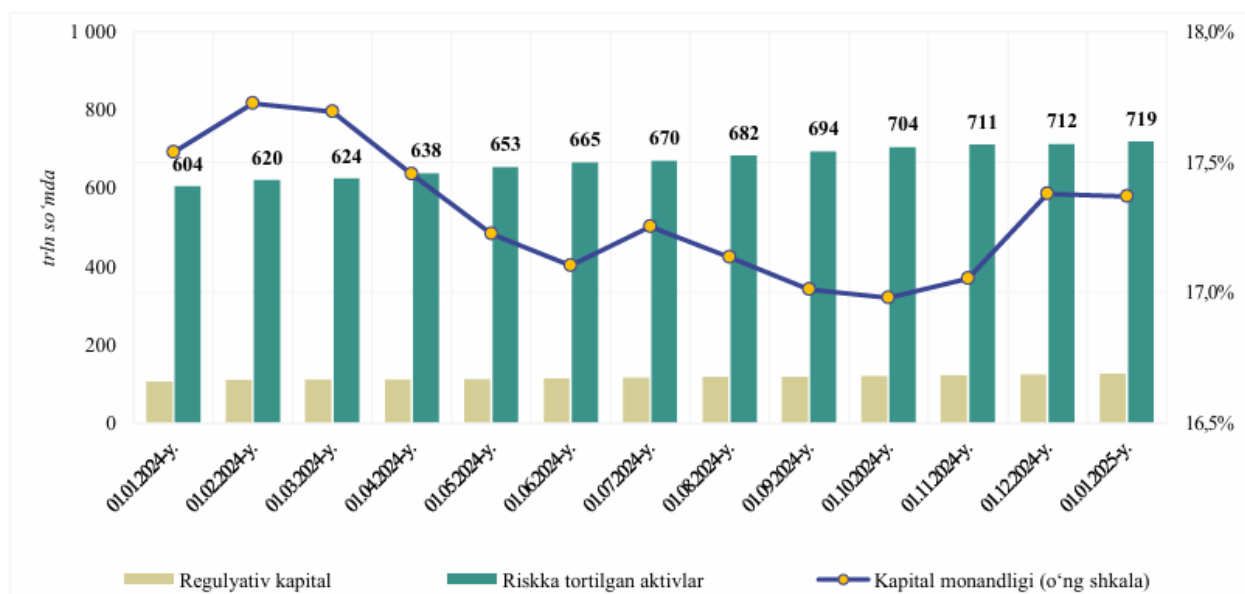
- tijorat banklarining kredit, operatsion, bozor va valyuta risklarini xalqaro andozalarga mos ravishda baholash hamda xalqaro moliya tashkilotlari ekspertlarining texnik ko'magini ushbu xatarlar bo'yicha turli ssenariylarda stress testlar o'tkazishning ilg'or uslublarini bosqichma-bosqich makroprudensial nazorat tizimiga joriy etib borish;

- O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan xorijiy banklar hamda O'zbekistonning chet eldagi banklari shuningdek, boshqa milliy moliyaviy sohalar nazorat organlari bilan birgalikda kollegial nazorat organlarini (Supervisory College) tashkil qilish bo'yicha tegishli chora-tadbirlarni amalga oshirish;

- tavakkalchilikka asoslangan bank nazoratini takomillashtirish tadbirlari doirasida banklarning biznes modellari, kredit, foiz, bozor, operatsion, likvidlilik risklarini, kapital yetarliligi hamda korporativ boshqaruvini o'z ichiga oluvchi risk profilini baholash ko'lamini kengaytirib borish;

- banklarning tizimli ahamiyatga molikligi va risk-profilidan kelib chiqqan holda prudensial hisobotlar ko'lamini qayta ko'rib chiqish kabi vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari va grafiklari belgilab olindi.

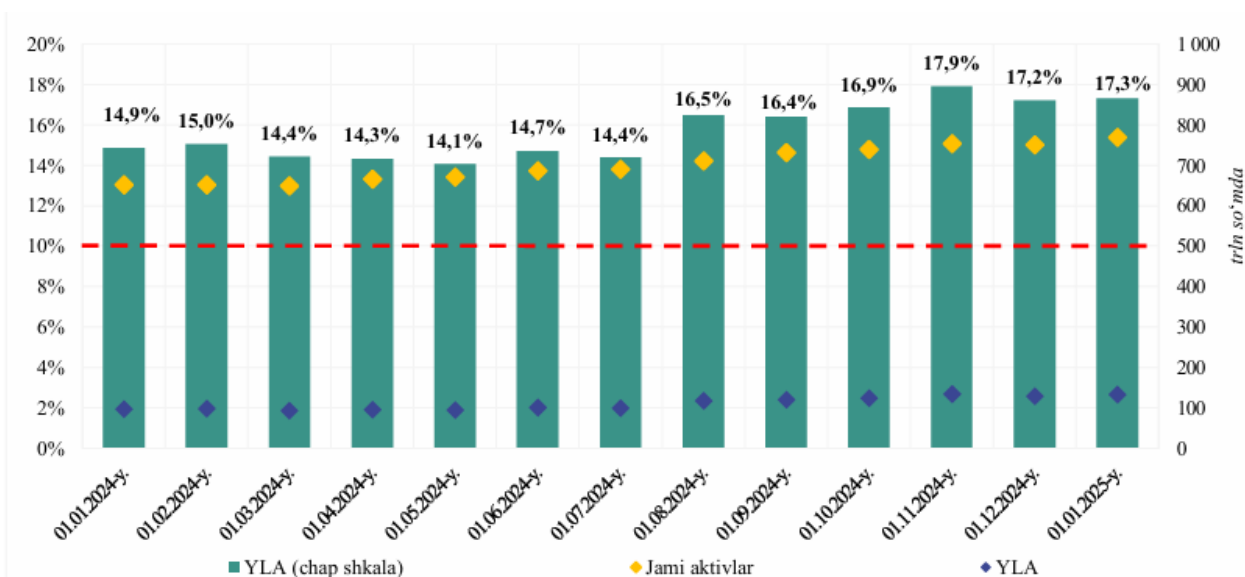
2024-yilda bank tizimining jami kapitali hajmi 18 foizga oshib, 115 trln so'mga, ustav kapitali hajmi 22 foizga o'sib, qariyb 84 trln so'mga yetdi. Regulyativ kapital hajmi 18 foizga oshib, 124,8 trln so'mni va tavakkalchilikka tortilgan aktivlar 19 foizga ko'payib, 719 trln so'mni tashkil qildi. Kapital monandligi ko'rsatkichi 17,4 foizni tashkil etib (minimal talab 13%), o'tgan yil darajasida (17,5%) saqlanib qoldi.



1-chizma. Kapital yetariligi ko'rsatkichi dinamikasi

Manba: Markaziy bank ma'lumotlari.

Hisobot yilida yuqori likvidli aktivlar hajmi 36 trln so'mga yoki 37 foizga ko'payib, 133 trln so'mga yetdi. Yuqori likvidli aktivlar tarkibida milliy valyutadagi aktivlar 27 trln so'mga, xorijiy valyutadagi aktivlar esa 9 trln so'mga ko'payib, ularning hajmi mos ravishda 74 va 59 trln so'mni tashkil etdi. Natijada, yuqori likvidli aktivlarning jami aktivlardagi ulushi (likvidlilik buferi) 2024-yilda 2,5 foiz bandga oshib, 2025-yilning 1-yanvar holatiga 17,3 foizga (minimal talab 10%) yetdi. Yuqori likvidli aktivlar hajmining oshishi fonida, bank tizimida likvidlilikni qoplash me'yori (qisqa muddatli likvidlilik LCR) yaxshilandi. Mazkur ko'rsatkich hisobot yili davomida 29 foiz bandga oshib joriy yilning 1-yanvar holatiga 194 foizni tashkil etdi (o'rnatilgan minimal talab 100%).



2-chizma. Yuqori likvidli aktivlarning jami aktivlardagi ulushi

Manba: Markaziy bank ma'lumotlari.

Bu esa, o'z navbatida, bank tizimida kutilmagan stress holatlar yuzaga kelgan taqdirda ham banklar keyingi 30 kun davomida mijozlar oldidagi majburiyatlarni deyarli 2 barobar ortig'i bilan bajara olish imkonini beradi.

2024-yilda tijorat banklarida foizsiz xarajatlarning sezilarli oshishi (+70,4%) sababli bank tizimining rentabellik ko'rsatkichlarida pasayish kuzatildi. Xususan, bank tizimi aktivlari rentabelligi 2023-yilga nisbatan 1,2 foiz bandga kamayib, 1,4 foizni va kapital rentabelligi 7,6 foiz bandga pasayib, 6,6 foizni tashkil etdi. O'z navbatida, banklarning foizsiz xarajatlarining ortishi operatsion samaradorlik ko'rsatkichi (CIR)da ham namoyon



bo'ldi. 2024-yilda mazkur ko'rsatkich 2023-yilga nisbatan 2 foiz bandga oshib, 36 foizni (ushbu ko'rsatkichning maqbul darajasi 50 foiz bo'lib, uning kichrayib borishi ijobiy baholanadi) tashkil etdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bank aktivlari va passivlarini boshqarishni takomillashtirishda banklar quyidagilarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq:

- Tijorat banklarida aktiv va passivlarni boshqarish konsepsiyasi zamonaviy iqtisodiy sharoitlar va xalqaro standartlar asosida qayta ko'rib chiqilib, ularning o'zaro ta'siriga asoslangan optimallashtirish modeli ishlab chiqish maqsadga muvofiq.

- Bank balansidagi aktivlar strukturasi qayta ko'rib chiqilishi zarur, bunda daromad keltiruvchi va likvidlik darajasi yuqori bo'lgan investitsion loyihalarga yo'naltirilgan kreditlarga ustuvorlik berilishi lozim.

- Kredit portfelida risklar tarqoqligini kamaytirish maqsadida tarmoqlar bo'yicha diversifikatsiyani kuchaytirish va noto'lovga moyil kreditlarning ulushini qisqartirish chora-tadbirlarini ishlab chiqish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida" O'zbekiston Respublikasining Qonuni (yangi tahriri), 2019y. noyabri.
2. O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi O'RQ-580-sonli Qonuni (yangi tahriri) 5.11.2019 y.
3. O'zbekiston Respublikasining "To'lovlar va to'lov tizimlari to'g'risida"gi O'RQ-578-sonli Qonuni, 1.11.2019 y.
4. O'zbekiston Respublikasining "Valyutani tartibga solish to'g'risida"gi qonuni (yangi tahriri), noyabr 2019 y.
5. Markaziy bank rasmiy sayti ma'lumotlar 2024-yil.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>